

su, u nemogućnosti da donesu potpuno i pravo naglašavanje, s pravom taj posao prepuštiti drugim priručnicima.

Doista, autor bi se ovoga željenog i potrebnog rječnika morao dobro potruditi da u drugom izdanju ispravi ovako nevjerojatan otklon od norme i duha hrvatskoga jezika.

Stjepan Vukušić

BJELOKOSNA OBALA – PRIHVATLJIV NAZIV

Objavljujući pojedine članke, uredništvo se katkada nađe u velikome škripcu jer se ne može ograditi napomenom kao što čine neke publikacije: autori iznose osobna gledišta s kojima se uredništvo može, ali i ne mora slagati. *Jezik* je s jedne strane tribina u kojoj autori slobodno iznose svoja gledišta, a s druge se strane pisanje u *Jeziku* shvaća normativno, a takvim ono dobrim dijelom i jest pa najčešće ne smije čitatelje ostaviti u nedoumici. Uredništvo nastoji te dvije krajnosti pomiriti na različite načine. Kad ocijeni da bi mogla nastati šteta za jezičnu kulturu, tada stavi bilješku ili čak člančić, najčešće s naslovom Napomena uz ovaj članak. To katkada nije ugodno, ali kad nema druge mogućnosti, služimo se i njom.

Kad smo objavili Lončarićev članak Hrvatska imena država, u prvome broju prošloga godišta, tada smo znali da je to članak neobično važan za jezičnu kulturu jer neke države imaju u našem jeziku više naziva pa ih jednom treba normirati. Lončarićev je popis to važniji što je rađen na zahtjev Držav-

noga zavoda za normizaciju Republike Hrvatske, određuju se dakle službeni likovi. Znali smo da Mijo Lončarić i uz savjetovanje s kolegama koje navodi u 1. bilješci, ne može u svemu naći najbolja rješenja, ipak nismo davali uredničke napomene osim na jednome mjestu gdje autor spominje samo nazive otok i otoci, a u obzir dolazi i zbirna imenica otočje, inače bi tko mogao pomisliti da je otočje isključeno iz upotrebe. Za ostalo smo smatrali da će zainteresirani staviti napomene i tako ćemo doći do najboljih naziva. Čak smo i poticali neke da se jave.

Ono što smo očekivali, to se i dogodilo. Za riječ se bez našega poticaja javio prof. D. Brozović. (J, XLII, str. 147-152.) Kako je kritika popisa veoma osjetljiva, to smo članak D. Brozovića čitali s velikom pozornosti i upozorili ga na svaku pojedinost za koju smo smatrali da može biti sporna. Autor je razmotrio sve naše napomene pa ih je ili usvojio ili bolje obrazložio u samome tekstu ili u odgovoru uredništvu, jedino nije htio prihvatiti prigovor da je naziv Bjelokosna Obala bolji od naziva Obala Bjelokosti, nego je samo pojačao svoje razloge za dosad najčešći hrvatski lik.

No prije nego prijedem na samo raspravljanje, moram spomenuti da mi je rečeno da je spomenuta država jedna od pet država na svijetu koja ne dopušta da se njezino ime drukčije upotrebljava osim République de Côte-d'Ivoire, kako se službeno zove. Na moju napomenu kakve ona ima mogućnosti da to učini, rečeno mi je da ona neće da potpiše ni jedan ugovor bilo na kojem jeziku bio napisan u kojemu je njezino ime napisano drukčije. Ne ulazeći u

opravdanost toga, mislim da ona nema mogućnosti ni prava određivati naziv svoje države u hrvatskome jeziku. Tu se naziv država upravlja po pravilima hrvatskoga jezika. Kamo bismo došli kad bi nam svaka država na svijetu određivala kako da upotrebljavamo njezino ime.

Budući da je u *Jeziku* već dva puta napisano da je naziv Bjelokosna Obala u hrvatskome jeziku bolji od naziva Obala Bjelokosti, to ne možemo Brozovićevu tvrdnju ostaviti bez komentara.

Prvi put je taj naziv u *Jeziku* spomenuo Danijel Alerić prije dvadeset godina rekavši da je umjesto Obala Bjelokosti bolje Obala Bjelokosna ili Bjelokosna Obala. (J, XXII, str. 120.) Kad sam to pročitao, odmah sam se složio s D. Alerićem i raspravljajući o odnosu riječi bjelokost i slonovača dvanaest godina poslije, rekao: "A kad se već kolebamo u nazivu te države, tada bi lijepo bilo kad bismo uveli najbolji naziv: *Bjelokosna Obala*, kako je već u *Jeziku* predložio D. Alerić..." (J, XXXV, 61.) Naime, naziv te države postao je sporan kad se u hrvatskome jeziku počeo upotrebljavati i naziv Obala Slonove Kosti, npr. u *Velikome atlasu svijeta*, čije je hrvatsko izdanje priredio Alfonso Cvitanović, a lektorirao Antun Česko, a zatim i Obala Slonovače, npr. *Danas*, 4. 8. 1987, str. 53. Brozović i sada smatra da bi bilo dobro Obala Slonovače.

Naziv Bjelokosna Obala najbolji je zato što tako izlazi po pravilu: ako se isto može izreći posvojnim pridjevom i posvojnim genitivom, onda je bolje upotrijebiti posvojni pridjev. S tim pravilom slaže se i D. Brozović, samo što on misli da to nije isto jer da bi Bjelo-

kosna Obala značilo da je ta obala od bjelokosti, kao što je u sintagmi kula bjelokosna. No on dopušta da tu i ne mora biti opisni pridjev nego odnosni, koji bi značio isto što i Obala Bjelokosti, ali kaže da to ne može biti jer "broj je odnosnih pridjeva ograničen, dolazi u ograničenu broju sintagmi, s određenim imenicama. Ovdje nije takav slučaj." (J, XLII, str. 149.) Mislim da te tvrdnje počivaju na nekome velikome nesporazumu.

Prvo, broj odnosnih pridjeva nije ograničen, nego je neograničen, svaki dan se mogu tvoriti i tvore se novi odnosni pridjevi. To proizlazi iz činjenice da odnosni pridjevi čine polovicu i više od polovice svih naših pridjeva. Od 17 730 pridjeva što sam ih skupio za svoju doktorsku disertaciju, preko 9 000 odnosni su pridjevi. Odnosni sufiks *-ski* najbrojniji je i najplodniji naš sufiks, na trećem je mjestu sufiks *-ni*, ali gotovo podjednak u tvorbi s opisnim sufiksom *-(a)n*. Znam da brojnost i plodnost nije isto, ali to vrijedi za male brojeve, kod velikih brojeva te se kategorije podudaraju. A da se tvore novi posvojni pridjevi, mislim da ne trebamo dokazivati. Ali ako je potrebno, neće mi to biti teško.

I druga tvrdnja, da odnosni pridjevi dolaze u ograničenom broju sintagma, nije prihvatljiva. Ako posvojnih pridjeva ima devet tisuća, onda sintagma s njima ima bar devedeset tisuća, jer jedan pridjev dolazi prosječno u desetak sintagma. Slutim što je Brozović mislio. Ima primjera gdje od jedne imenice u jednoj sintagmi dolazi posvojni pridjev, a drugoj ista imenica dolazi u posvojnime genitivu jer se sintagma s posvoj-

nim pridjevom nije ostvarila. No često to nije zapreka da se ne ostvari.

Posljednja Brozovićeva rečenica nije dovoljno jasna pa se ne može o njoj ni raspravljati. No kako se sintagma Bjelokosna Obala ostvarila, najmanje tri puta, kako u toj sintagmi pridjev bjelokosni ima odnosno značenje, kako je to bolji izraz po pravilu koje i D. Brozović prihvaća, nema nikakva razloga da joj ne damo prednost u upotrebi, kako je to učinio i Mijo Lončarić.

Stjepan Babić

RIJEČ GODINE

Dosad nismo proglasili riječ godine za 1994. Jednostavno nismo stigli zbog teškoća u kojima radimo i zbog ovoga puta prilično složenoga postupka. Pa ipak, oni koji su redovito pratili naše pisanje, vidjeli su da to nastojanje nije mirovalo. I nije smjelo jer nastojanje da oživimo tvorbene sposobnosti hrvatskih ljudi i razumijevanje za nove tvorenice mora biti trajno jer je pod srpskim pritiskom i navalom anglizama znatno oslabila ta sposobnost i jezični osjećaj u tome smislu.

Uredništvo je razmotrilo sve prijedloge i za najbolju riječ za 1994. proglasilo riječ *velezgoditnjak*, prijedlog Mate Jurića iz Zagreba, a za njezine pratilice riječ *osobnica*, prijedlog Branka Šamije za značenje osobna iskaznica, i *ocjeđivač*, napravu za ocjeđivanje i sušenje suđa (tanjura), ostvaraj nepoznatoga tvorbenjaka.

Budući da je riječ džekpot neprihvatljiva s više razloga, među ostalim svojim oblikom pokazuje da je tuđica,

koja i u izvornome jeziku ima negativne konotacije. Jack u engleskome među ostalim znači prosječan čovjek, budala, mlad, drzak momak, nametljiv, brbljav klipan, surov čovjek i to je negativno značenje donijela i u hrvatski jezik. Upravo u igrama na sreću ima pogrdno značenje *jednoruki Jack* (Džek). Nema dakle nikakve potrebe da je usvojimo kad umjesto nje sigurno možemo naći i desetak boljih. Zbog toga smo raspisali natječaj za zamjenu džekpot i uspjeli. Dobili smo 239 različenica. Jasno je da među tim mnoštvom nije bilo lako odabrati najbolju, pogotovu što smo to radili u zajednici s Hrvatskom lutrijom. U njoj se slažu da bi bilo dobro upotrijebiti domaću riječ, ali se nisu mogli odlučiti koju i kada bi je počeli uvoditi. Mi nismo mogli dulje čekati, razmotrili smo sve prijedloge i odlučili smo se za *velezgoditnjak*. To je najbolja riječ s ovih razloga.

1. Potpuno je u skladu s hrvatskom tvorbom. Tvorbeno imenicu *velezgoditnjak* nije lako objasniti jer je složene tvorbe. Osnova može biti zgoditak, zgoditni, *velezgoditak* ili *velezgoditni* pa se može reći da je tvorena od imenica sufiksom *-njak* ili od potencijalnih pridjeva sufiksom *-jak*. Ako pođemo od tvorenice *zgoditnjak*, koja je također među prijedlozima, onda od te izvedenice tvorimo složenicu s *vele-*, *velezgoditnjak* jer ona označuje veliku svotu posebno odvojenu za najveće zgoditke.

Oba su sufiksa plodna, tvore imenice s tvorbom širokim značenjima i dopuštaju značenje koje tražimo. Kako god uzeli, imenica *velezgoditnjak* u skladu je sa tvorbom hrvatskoga književnoga jezika, a *vele-* je čest kao prvi